

DR. ROMÁN RÓBERT

A gazdasági társaságok végelszámolásának elméleti és gyakorlati problémái

Általános alapvetések

A gazdasági társaságok lehetséges megszűnési okait a gazdasági társaságokról szóló 1997.CXLIV. tv. rendelkezései tartalmazzák. E joganyag szerint gazdasági társaság megszűnik, ha a társasági szerződésben – alapító okiratban, alapszabályban – meghatározott időtartam eltelt, vagy más megszűnési feltétel megvalósult; vagy a társaság elhatározza jogutód nélküli megszűnését; akkor is, ha elhatározza jogutódlással történő megszűnését, tehát átalakulását; tagjainak száma egy főre csökken, kivéve, ha az egyes társasági formákra vonatkozó szabályok ettől eltérően rendelkeznek; továbbá ha a cégbíróság megszűntnek nyilvánítja vagy a cégbíróság hivatalból elrendeli törlését; a bíróság felszámolási eljárás során megszünteti, valamint ha a társasági törvénynek az egyes társasági formákra vonatkozó szabályai azt előírják. A gazdasági társaság a cégjegyzékből történt törléssel szűnik meg.

Alapvető elméleti – és természetesen gyakorlatban is követendő normákat – rögzít a társasági törvény, azonban a részletes eljárási szabályokat a csődeljárásról, a felszámolási eljárásról és a végelszámolásról szóló többször módosított 1991. évi XLIX. törvény IV. fejezete rögzíti.

A gazdasági társaságok jogutód nélküli, végelszámolási eljárással történő megszűnése alapvetően tehát két jogszabály, a társasági törvény és a csődtörvény rendelkezéseire alapítottan működik. Ezen túlmenően természetesen egyes speciális esetekben különös szabályokat kell alkalmazni. Így a befektetési vállalkozások esetében e két joganyagon túlmenően a 2001. CXX. tv. 183–187.§ rendelkezéseit, a pénzügyi intézményeknél az 1996. CXII. tv. 176/B. §-át, a kockázati alapoknál az 1998. XXXIV. tv. 19–20.§-ában foglalt rendelkezéseket, biztosítótársaságok esetében az 1995. XCVI. tv. 150–152. §-ait, és a számviteli előírások tekintetében általánosságban a 255/2000. (XII. 19.) Korm. rendeletben írtakat.

A fent rögzítettek közül, ha a gazdasági társaság jogutód nélkül megszűnik, a felszámolási eljárás, valamint a cégbíróság által történő hivatalbóli

törlése esetét kivéve, végelszámolásnak, illetve végelszámolási eljárás lefolytatásának van helye.

A társaság legfőbb szerve a végelszámolás megindításáról szóló határozatában kijelöli a végelszámolót. Végelszámolóként a társaság vezető tisztségviselőin kívül más személy is kijelölhető. A gyakorlatban tipikus, hogy a végelszámolónak a korábbi vezető tisztségviselőt, vagy ha többen voltak, akkor közülük, az erre alkalmas személyt jelölik ki. A felelősségi szabályok egyértelműsítése érdekében – az általános értelmezés szerint – erre a pozícióra egy személyt lehet kijelölni. A társaság bármely hitelezője vagy a jegyzett tőke legalább egytizedét képviselő tagok, az ok megjelölésével írásban kérhetik a cégbíróságtól más személy végelszámolóvá történő kijelölését. A társasági szerződés ezt a jogot a jegyzett tőke kisebb hányadát képviselő tagnak is megadhatja.

Erről a kérelemről a cégbíróság nyolc napon belül dönt, a kérelemnek helyt adó végzés ellen fellebbezésnek nincs helye. A minősített kisebbségnek, vagy a hitelezőnek – közülük azonban bármelyiküknek – ezt a jogát indokolt kérelemben kell előterjesztenie. Előfordulhat ugyanis, hogy nem kellően megalapozott kérelem érkezik, a cégbíróság a kérelmet elutasítja. Amennyiben a kérelemnek a cégbíróság mintegy automatikusan köteles lennie eleget tenni, akkor a kellően nem megalapozott kérelmek sorozatos előterjesztése a végelszámolási eljárás befejezését jelentősen késleltetné, vagy veszélyeztetné az egész eljárás zavartalan lefolytatását, így elsősorban a végelszámoló működését.

Egyszerűsített végelszámolás

Kizárólag a gazdasági társaságokról szóló törvény – maga a végelszámolást taglaló Cstv. egyetlen bekezdésben sem – rendelkezik az úgynevezett egyszerűsített végelszámolási eljárásról. Erre azonban csupán két társasági forma, a közkereseti társaság és a betéti társaság esetében áll fenn törvényi lehetőség. A társaság jogutód nélküli megszűnése esetén a végelszámolás egyszerűsített módon – azaz egyetlen „lépcsőben” – lefolyatható, ha a társaság a végelszámolás megindításáról szóló határozatától számított harminc napon belül valamennyi tartozását kiegyenlíti. Ebben az esetben a végelszámoló személyét elegendő a végelszámolás megtörténtével együtt bejelenteni a cégbírósághoz, amely rendelkezik a társaság törléséről és annak közzétételéről. Ezzel kapcsolatban csupán az a gyakorlati probléma látszik felmerülni, hogy kizárólag azon társaságok kerülhetnek ezen egyszerűsített eljárás hatálya alá, amelyek nagyon rövid – az említett törvényi 30 napos határidőn belül – úgy ki tudja egyenlíteni a tartozását, vagy tartozásait, hogy ennek a hitelt érdemlő igazolása – lehetőség szerint – azért rendelkezésre is álljon.

Ha azon körülményeket vesszük figyelembe, hogy a társaság legfőbb döntéshozó szerve határoz az „egylépcsős” egyszerűsített végelszámolási eljárás lefolytatásáról, és igazolni is kívánják, hogy például a társaságnak nincsen adóhátraléka, akkor az általános államigazgatási határidővel dolgozó adóhatóság részéről a negatív – tehát tartozást nem mutató – igazolás társaság részére történő megküldése nem biztos, hogy a törvény szerinti harminc napos határidőbe „belefér”.

Az egyszerűsített végelszámolási eljárásban a társaság jogutód nélküli megszűnése esetén a tartozások kiegyenlítése után fennmaradó vagyont – a társasági szerződés eltérő rendelkezése hiányában – a vagyoni hozzájárulásuk arányában kell felosztani a társaság tagjai között. A jogutód nélküli megszűnés esetén a tartozások kiegyenlítése után maradó vagyon felosztásáról a társasági szerződésben tetszés szerint rendelkezhetnek a tagok. Ha eltérő rendelkezés nincs, akkor a vagyoni hozzájárulás arányában történő felosztás elve érvényesül. Ez a szabály független attól, hogy az előzőek szerinti ún. egyszerűsített végelszámolási eljárást folytatták le vagy az általános szabályok szerint jártak el.

A Bírósági Határozatokban fellelhető BH. 1998. 356. sz. alatt közzétett jogesetben foglaltak szerint nem kizárt, hogy betéti társaság esetén a végelszámolót a kültagok közül jelölje ki a cégbíróság, ha személye egyébként megfelel a jogszabályi előírásoknak.

A korlátolt felelősségű társaságokra vonatkozó speciális szabályok

A korlátolt felelősségű társaságokra a társasági törvény speciális előírásokat tartalmaz, melyeket azonban kizárólag a csődtörvényben foglalt végelszámolási rendelkezésekkel lehet közösen értelmezni, így például a kft. végelszámolással történő megszűnése esetén a végelszámolási eljárásról szóló cégbírósági végzés közzétételét követően a végelszámoló maga is köteles a Cégbíráskönyvben hirdetményt közzétenni a végelszámolási eljárásról, amely tartalmazza a végelszámoló nevét és lakóhelyét, és azt a hitelezőknek szóló felhívást, hogy követeléseiket a közzétételt követő negyven napon belül jelentsék be a végelszámolónak. A végelszámolónak a társaság törlése iránti kérelem cégbírósághoz történő benyújtásával egyidejűleg igazolnia kell, hogy az említett közzététel megtörtént. Erre akként kerül sor, hogy a Cégbíráskönyv aktuális számának kivonatát be kell csatolnia a Cégbíróság felé.

A társaság vagyonának felosztására csak a társaság törlését követően kerülhet sor. A társaság jogutód nélküli megszűnése esetében a hitelezők kielégítése után fennmaradó vagyonból először a pótbefizetéseket kell visszatéríteni, majd a további fennmaradó részt – a társasági szerződés eltérő rendelkezése

kezése hiányában – a törzsbetétek arányában kell felosztani a társaság tagjai között.

Ha a végelszámolás megindításakor, illetve a felszámolás elrendelésekor a társaság törzstőkéje még nem kerül teljes egészében befizetésre, a végelszámoló jogosult a még nem teljesített befizetésekre vonatkozó kötelezettséget azonnal esedékessé tenni és annak teljesítését a tagoktól megkövetelni, ha arra a társaság tartozásainak kiegyenlítése érdekében szükség van. A kft. esetében a fent rögzített speciális rendelkezések mind a hitelezői érdekek védelmét szolgálják.

A részvénytársaságokra vonatkozó speciális szabályok

A részvénytársaság közgyűlése – kizárólagos hatáskörébe utaltan – a szavazatok háromnegyedes többségével elhatározhatja a részvénytársaság megszűnését. Ettől eltérően – törvényi felhatalmazás alapján – azonban az alapító okirat, illetve alapszabály a jogutód nélküli megszűnés elhatározásához ennél magasabb szavazati arányt is előírhat.

A részvénytársaság végelszámolással történő megszűnése esetén a végelszámolási eljárásról szóló cégbíróági végzés közzétételét követően a végelszámoló maga is köteles a Cégbírói Híradóban hirdetményt közzétenni a végelszámolási eljárásról, amely tartalmazza a végelszámoló nevét és lakóhelyét, és azt a hitelezőknek szóló felhívást, hogy követeléseiket a közzétételt követő negyven napon belül jelentsék be a végelszámolónak. Ezen rendelkezés hasonlatos a korlátolt felelősségű társaságok esetén meghatározott speciális hitelezővédelmi normákkal. A végelszámolónak a részvénytársaság törlése iránti kérelem cégbírósághoz történő benyújtásával egyidejűleg igazolnia kell, hogy a fenti közzététel megtörtént.

A végelszámolás alatt álló részvénytársaság vagyonának felosztására csak a részvénytársaság törlését követően kerülhet sor. A részvénytársaságoknál az igazgatósági tagokon, illetve a vezérigazgatón kívül más személy – az általános szabályok szerint – is kijelölhető végelszámolónak. A végelszámolás részletszabályaira a Cstv. rendelkezései az irányadók.

A végelszámolási eljárás befejezését követően a végelszámolónak kérelmet kell benyújtani a cégbírósághoz a cég törlése iránt, amelyhez csatolni kell a Cstv. szerint felsorolt okiratokat, (zárómérleg, zárójelentés, vagyonfelosztási javaslat, az ezeket elfogadó közgyűlési határozatot tartalmazó jegyzőkönyv) valamint a Cégbírói Híradó példányt, mely igazolja a végelszámoló hirdetményének közzétételét.

A hitelezői követelések, egyéb tartozások kiegyenlítése után fennmaradt vagyont csakis a cég törlését követően lehet felosztani a részvényesek között. A részvénytársaság jogutód nélküli megszűnése esetében a tartozások

kiegyenlítése után fennmaradó vagyont – törvény eltérő rendelkezése hiányában – a részvényesek között az általuk a részvényekre ténylegesen teljesített befizetések, illetve nem pénzbeli hozzájárulások alapján, részvényeik névértékének arányában kell felosztani. Ha a részvénytársaság likvidációs hányadhoz fűződő elsőbbséget biztosító részvényt bocsátott ki, a vagyon felosztásakor az elsőbbségi részvény biztosította jogokat figyelembe kell venni. A vagyonmaradványt főszabályként a részvényesek részvényei névértéke, és a teljesített befizetések arányában kell felosztani. A felosztás során ugyanakkor figyelemmel kell lenni a társasági törvény rendelkezései alapján kibocsátott likvidációs hányadhoz fűződő elsőbbségi részvényekre is.

Ha a végelszámolás megindításakor a részvénytársaság alaptőkéje nem került teljes egészében befizetésre, a végelszámoló jogosult a még nem teljesített befizetésekre vonatkozó kötelezettséget azonnal esedékessé tenni és azok teljesítését a részvényesektől követelni, ha arra a részvénytársaság tartozásainak kiegyenlítése érdekében van szükség.

Tekintettel arra, hogy a társasági törvény alapján a részvényesek részvényeik teljes ellenértékét, a – név-, illetve kibocsátási érték – cégbejegyzéstől számított egy éven belül kötelesek befizetni, előfordulhat, hogy a végelszámolásra, illetve felszámolásra olyankor kerül sor, amikor még e befizetési kötelezettségeket a részvényesek nem teljesítették. A törvény ilyen esetekben feljogosítja a végelszámolót a hátralékos befizetések követelésére, ha a tartozások kiegyenlítése ezt szükségessé teszi. Ebben az esetben a befizetési kötelezettség a végelszámoló illetve felszámoló felhívásával azonnal esedékessé válik, függetlenül attól, hogy a cégbejegyzéstől számított egy év még nem telt el.

Eljárási normatívák

A csődeljárásról a felszámolási eljárásról és a végelszámolásról szóló 1991. XLIX. törvény rendelkezése szerint, a gazdálkodó szervezet jogutód nélküli megszűnése esetén, a felszámolás esetét kivéve végelszámolásnak van helye. Ennek részletes szabályait e fenti törvény rögzíti.

A gazdálkodó szervezet jogutód nélküli megszűnését kimondó határozatban rendelkezni kell:

- trösztnél a tröszti vállalat megszüntetéséről;
- a leányvállalat, vagy leányvállalatai megszüntetéséről;
- a végelszámoló személyéről.

A gyakrabban előforduló végelszámolási eljárásokban ezen rendelkezések közül a végelszámoló személyének kijelölése bír leginkább kiemelt jelentőséggel. Mindez különösen azért is igaz, mert a gazdasági életben a trösztök és a leányvállalatok szerepe csekély. A végelszámoló személyéről a

legfőbb döntéshozó szerv (tagok gyűlése, taggyűlés, közgyűlés) dönt, tipikusan akkor, amikor a végelszámolás tényét maga a társaság eldönti.

A jogutód nélküli megszűnést kimondó határozatot a gazdálkodó szervezet vezetője köteles haladéktalanul, de legkésőbb nyolc napon belül a cégbíróságnak megküldeni. E határidő elmulasztásáért a polgári jog általános szabályai szerint felel, továbbá a cégbíróság a gazdálkodó szervezet vezetőjét a felszámolási eljárásoknál rögzített összeggel sújthatja. Számszerűen ez az adott gazdálkodó szervezettől a végelszámolás kezdő időpontját megelőző évben felvett jövedelemnek 50%-ig vagy – ha a vezető jövedelme nem állapítható meg – 1 millió forintig terjedő pénzbírságot jelent. Ugyanez a jogkövetkezménye a valótlan adatok közlésének is.

A felszámolási eljárás lefolytatására irányuló kérelem kézhezvételét követően a jogutód nélküli megszűnést kimondó határozat meghozatalának nincs helye. Ez a szabály azt zárja tehát ki, hogy ha és amennyiben a gazdálkodó szervezet ellen a felszámolási eljárás már megkezdődött, egyáltalán ne lehessen végelszámolási eljárást is párhuzamosan lefolytatni. Természetesen, ha a felszámolási eljárás úgy zárul le, hogy a társaság megszűnésére és megszüntetésére nem került sor (például azért, mert az adós gazdálkodó szervezet nem fizetéseképtelen) akkor a későbbiekben nincs akadálya annak, hogy a társaság a végelszámolás mellett döntsön.

A Legfelsőbb Bíróság a Bírósági Határozatok BH. 1995. 308. sz. alatt közzétett jogeset elvi konklúziójában is kifejti, hogy a felszámolási eljárásnak a végelszámolási eljárás jogerős befejezéséig való felfüggesztését megalapozza az, hogy a végelszámolás elrendelése még felszámolás elrendelése előtt történt.

A végelszámolási eljárás kezdő időpontja a jogutód nélküli megszűnésről rendelkező határozatban megállapított időpont, mely nem lehet korábbi, mint e határozat kelte. Tehát a végelszámolási eljárás esetében utólagosan a cég nem határozhat. Ezt a cégbíróság felé természetesen be kell nyújtani. Itt is az úgynevezett változásbejegyzési kérelmet kell használni. Illetéket és közzétételi költségterítést a módosításra irányadó szempontok szerint kell megfizetni, illetve leróni. A jogi képviselő igazolása az eljárásban kötelező, tekintettel arra, hogy a társasági szerződést, alapító okiratot, alapszabályt módosítani kell. Ennek az első lépése, hogy maga a cégnév is módosul, ugyanis a végelszámolási eljárás esetén a cégnév után a „végelszámolás alatt”, vagy rövidítve „v. a.” toldatot szerepeltetni kell. Erre természetesen ugyanolyan indok alapján van szükség, mint a „bejegyzés alatt” vagy a „felszámolás alatt” toldat rögzítése esetén, tehát, hogy a hatóságok, üzleti partnerek, és természetesen általában harmadik személyek erről nyilvánvalóan tudomást szerezzenek. A cégnév megfelelő használata elősegíti, hogy ne kelljen például cégkivonatot beszerezni az adott társaságról a cégbíróságon, ha csupán az a

vitatott körülmény, hogy végelszámolási eljárás hatálya alatt áll-e a gazdálkodó szervezet, vagy nem.

A cégbíróság elrendeli a végelszámolási eljárásról szóló végzésnek a Cégbíráskodásról szóló törvényben való közzétételét. A közzétételnek tartalmaznia kell többek között kiemelten a végelszámolást elrendelő szerv nevét, székhelyét és a határozathozatalának időpontját; a hitelezőknek szóló felhívást, hogy ismert követeléseiket a közzétételtől számított 40 napon belül a végelszámolónak jelentsék be; a végelszámoló nevét, székhelyét; és az egyéb lényeges körülményeket. Utóbbi a cég tagjainak számától, különösen ha a tagok maguk is gazdálkodó szervezetek- szerkezeti bonyolultságtól is függhet.

A végelszámolásról a végelszámolás kezdő időpontjától számított nyolc napon belül a végelszámoló értesíti:

- a végelszámolással érintett ingatlan fekvése szerint illetékes földhivatalt. Erre természetesen csak akkor kell, hogy sor kerüljön, ha a gazdasági társaság tulajdonában állt ingatlan. Amennyiben pl. bérleti jogviszony alapján tartotta a társaság birtokában az adott ingatlant, úgy a földhivatal értesítése szükségtelen.
- az illetékes adó- és vámhatóságot, illetékhivatalt, valamint a társadalombiztosítási igazgatási szervet. Az illetékes adóhatóság értesítése nélkülözhetetlen, hiszen a társaság rendelkezik adószámmal, az maga is adóalany. A adóhatósági ellenőrzés lefolytatása érdekében a hatóságnak is mindenképpen tudnia kell az eljárás megindulásáról. A társadalombiztosítási hatósággal hasonló a helyzet, azonban az illetékhivatal és a vámhatóság értesítése csupán szükségszerű. Természetesen, ha a cég tevékenysége, vagy elszámolási jogviszony ezt szükségessé teszi, akkor mindez nélkülözhetetlen.
- a területileg illetékes állami munkaerő-piaci szervet. Ennek aktualitása akkor a legnagyobb, ha a végelszámolás alá kerülő gazdálkodó szervezetnek munkavállalói is voltak.
- az illetékes környezetvédelmi felügyelőséget. A részletes eljárási és anyagi jogi szabályokat a felszámolási eljárás és a végelszámolás környezet- és természetvédelmi követelményeiről szóló 106/1995. (IX. 8.) Korm. rendelet tartalmazza. Eljáró hatóság a székhely szerinti környezetvédelmi felügyelőség, ahová a rendelet melléklete szerinti cégbélyegzővel ellátott, hiteles nyilatkozatot kell eljuttatni.
- a gazdálkodó szervezet bankszámláit vezető valamennyi pénzügyintézetet. A pénzügyintézet lényegében már az eljárás elrendelése után szinte azonnal kell, hogy értesüljön a végelszámolási eljárás tényéről. Ez azért is nagyon fontos, mert a cégnév csak a már említett „végelszámolás alatt” toldattal érvényes és használható, továbbá a vezető tisztségviselő személyében is változás áll be, hiszen a korábbi üzletvezető, ügyvezető,

vagy igazgatósági tag, esetleg vezérigazgató helyett a végelszámoló lesz jogosult a céget jegyezni, így a bankszámla felett is rendelkezni. Ebből eredően a pénzüintézetek általában megkövetelik, hogy a cégbíróság felé is benyújtott, közjegyző által hitelesített aláírási címpéldány egy eredeti példányát becsatolják a társaság részéről.

- az adós székhelye szerint illetékes levéltárat.

A gazdálkodó szervezet hitelezői követeléseiket a végelszámolás közzétételét követő 40 napon belül kötelesek bejelenteni. A bejelentett követeléseket természetesen a végelszámoló nyilvántartásba veszi.

Ha a végelszámoló a követelést vitatja, erről a kézhezvételtől számított 45 napon belül köteles az igény bejelentőjét értesíteni. Természetesen, ha az igénybejelentője és a társaság, mely végelszámolás alatt áll, nem jut egyező akaratnyilatkozatra, a peres eljárás vezethet csak eredményre. Nem kizárt természetesen a közvetítői illetve a választott bírósági eljárás igénybevétele sem. Utóbbiak a végelszámolás alatt álló társaság érdekeit is szolgálhatják, hiszen esetlegesen gyorsabbak és költségkímélőbbek lehetnek.

A végelszámoló jogosult a gazdálkodó szervezet által kötött szerződéseket azonnali hatállyal felmondani, vagy ha a felek egyike sem teljesített szolgáltatást a gazdálkodó szervezet nevében a szerződéstől elállni. Ez az elállási jog a törvény által biztosított, így tehát a Ptk. 320. § rendelkezéseit akkor is lehet alkalmazni, ha maga a szerződés a felek részére elállási jogot nem biztosított. Azonban a másik fél a felmondással, illetve az elállással okozott kár megtérítése iránt 30 napon belül terjesztheti elő igényét.

A végelszámoló nem gyakorolhatja az említett azonnali hatályú felmondás, illetőleg elállás jogát a természetes személyeknek – a szolgálati lakás és garázs kivételével – a lakásokra fennálló bérleti szerződése, az iskolával vagy a tanulóval a gyakorlati képzés szervezésére kötött szerződések, a munkaszerződések, a nem gazdasági tevékenységgel összefüggő kölcsön-szerződés, a szövetkezeti tagok vállalkozás jellegű jogviszonyával összefüggő szerződése, valamint a kollektív szerződés tekintetében. Nyilvánvalóan, ezen esetekben nagyobb jogpolitikai érdek fűződhet a szerződések fennmaradásához, mint a végelszámolás mindenáron történő gyors befejezéséhez.

Tartási és életjáradéki szerződés felmondása esetén a másik felet megfélemlítő kielégítés illeti meg. Az egyéb járadék jellegű kötelezettségek kielégítésére és a szavatossági, jótállási és más kártérítési kötelezettségek rendezésére a felszámolásnál meghatározottak az irányadók. Ezek szerint a végelszámoló a jogosultakkal megállapodhat járadékjellegű követelések egy összegben való kielégítésében; megállapodás hiányában a végelszámoló köteles a jogosultak javára egyszeri díjú járadékbiztosítási szerződést kötni.

A végelszámoló köteles a szakmában szokásos jövőbeni szavatossági, jótállási és kártérítési kötelezettségek rendezésére e célra elkülönített összeg

egyidejű átadásával más gazdálkodót megbízni és ezt nyilvánosságra hozni vagy a jogosultak számára egyszeri díjú visszatérítést adni. Ezen rendelkezések természetesen azért élő jogi normák, mert mint a járadékjellegű kötelezettségeknél, mint a jótállás, szavatosság, és kártérítés körében jövőben esetlegesen felmerülő – bizonytalan összegű – fizetési kötelezettség állhat fenn. Amennyiben a gazdálkodó szervezet jogutód nélkül megszűnik, rendelkezni kell a jövőre nézve is ezen kötelezettségek teljesítéséről, illetve biztosításáról.

A gazdálkodó szervezet vezetője köteles:

- végelszámolás kezdő időpontját megelőző nappal a záró leltárt, tevékenységet lezáró mérleget, továbbá adóbevallást és az eredmény felosztása után zárómérleget készíteni, és azt az adóhatóságnak és – ha a végelszámoló nem a gazdálkodó szervezet vezetője – a végelszámolónak a végelszámolás kezdő időpontjától számított harminc napon belül átadni;
- a nem selejtezhető és titkos minősítésű iratokról iratjegyzéket készíteni és azokat, valamint az irattári anyagokat és a folyamatban lévő ügyekről az információkat – ha a végelszámoló nem a gazdálkodó szervezet vezetője – a végelszámolónak átadni;
- a végelszámolás kezdő időpontjától számított harminc napon belül a végelszámolónak és az illetékes környezetvédelmi felügyelőségnek nyilatkozatot tenni arról, hogy maradtak-e fenn olyan környezeti károsodások, környezeti terhek, melyekből bírságfizetési vagy egyéb fizetési kötelezettség, a károsodások, illetve terhek rendezéséhez szükséges kiadás származhat;
- a végelszámolás megindításáról a munkavállalókat, illetve a szövetkezeti tagokat, valamint a Munka Törvénykönyvében meghatározott szakszervezeteket, az üzemi tanácsot haladéktalanul tájékoztatni.

A végelszámoló legfontosabb feladatai

A végelszámoló a gazdálkodó szervezet kötelezettségeit – a lejáratától függetlenül – teljesíti, követeléseit behajtja, igényeit érvényesíti, és vagyonát szükség szerint értékesíti. Ezen kötelezettség teljesítése az, amely a végelszámolási eljárás elhúzódását eredményezheti. Amennyiben jelentősek a kintlévőségek, értékesíthetetlenek a vagyontárgyak, akkor akár évekig is eltarthat, amíg a végelszámoló ezen kötelezettségének maradék nélkül eleget tud tenni.

A végelszámoló a tevékenységet lezáró, elkészített mérlegből és a hitelezők jegyzékéből kiindulva végelszámolási nyitó mérleget készít, melyet a végelszámolás kezdő időpontjától számított 45 napon belül a jogutód nélküli megszűnést kimondó – tehát a legfőbb döntéshozó szerv – szerv elé terjeszt.

Ha a végelszámoló megállapítása szerint a gazdálkodó szervezet vagyona az ismert hitelezők követeléseinek fedezetére sem elegendő, köteles a felszámolási eljárás lefolytatására irányuló kérelmet haladéktalanul előterjeszteni és a felszámolás elrendelése esetén – a felszámolás kezdő időpontját megelőző nappal – a számviteli törvény szerinti üzleti évekről külön-külön beszámolót, zárójelentést és vagyonfelosztási javaslatot készíteni. Ebben az esetben a közkereseti társaságnál és betéti társaságnál a tagság, egyesülésnél és közös vállalatnál az igazgatótanács, korlátolt felelősségű társaságnál és vízgazdálkodási társulatnál a taggyűlés, részvénytársaságnál a közgyűlés hozzájárulását nem kell beszerezni.

Ha a végelszámolás megindulását követően felszámolási eljárást kezdeményeztek, a felszámolás elrendelése esetén a végelszámolási eljárás megszüntetése érdekében a bíróság a cégbíróságot értesíti. Tehát csak abban az esetben kerül sor arra, hogy a Megyei Bíróság, mint Cégbíróság értesítésre kerül, ha a felszámolást effektíve el is rendelték. Ezen rendelkezésből is egyértelműen kitűnik, hogy addig, amíg a végelszámolási eljárás a cégbíróság égisze alatt zajló nem peres eljárás, addig a felszámolás a bíróságon folyó eljárás.

A Legfelsőbb Bíróságnak a BH. 2002. 325. alatt közzétett eseti döntésének jogi lényege szerint a végelszámolás alatt álló adóssal szemben a Csőd-törvény 1997. évi módosítását követően már nem csak a végelszámoló, hanem bármely hitelező is kezdeményezhet felszámolási eljárást. Abban az esetben tehát, ha a végelszámolás elrendelése után kerül sor a hitelezői igény akként történő realizálására, hogy megalapozott felszámolás iránti kérelmet terjeszt elő, a végelszámolási eljárás felszámolássá „alakul át”.

A betéti társaságokra nézve, de általános jelleggel fogalmazza meg a Magyar Köztársaság Legfelsőbb Bírósága a BH. 2001. 137. sz. alatt, a Bírósági Határozatokban megjelent és nyilvánosságra hozott döntését, mely szerint a végelszámolási eljárásban, ha a végelszámolónak tudomása van a betéti társaság zárómérlegének aktívumát meghaladó követelésről, a végelszámolás befejezésére és a maradék vagyonnak a tagok közötti felosztására nincs lehetőség, hanem a végelszámoló köteles felszámolási eljárást kezdeményezni. Amennyiben e kötelezettségét megszegi, a ki nem elégített hitelezővel szemben kártérítési felelőssége fennáll. Álláspontom szerint ez általánosan megfogalmazott jogi igény, így nem csak a betéti társaságok, hanem más gazdálkodók esetében is követendő elvi jelentőségű határozat.

A végelszámoló kiemelt feladata, hogy a végelszámolási eljárás alatt köteles gondoskodni a gazdálkodó szervezet vagyonának megóvásáról, megőrzéséről, különösen a mezőgazdaságilag művelhető földek termőképességének fenntartásáról – ha van ilyen –, továbbá a környezetvédelmi, természetvédelmi és műemlékvédelmi követelmények betartásáról, a végelszámolás

kezdő időpontját megelőző időszakból eredő, bizonyított környezeti károsodások, környezeti terhek olyan rendezéséről, amely az eljárás során a környezeti károsodások, illetve terhek elhárítását, megszüntetését, illetve a vagyontárgyaknak a környezeti terhekkel történő értékesítését is jelenti. Utóbbi rendelkezésnek elvi alapját a környezetvédelmi törvény, konkrét normatív szabályait pedig a már hivatkozott 106/1995. (IX. 8.) Korm. rendelet tartalmazza.

Az eljárás alatt folytatott tevékenység környezet-, természet- és műemlékvédelmi követelményeinek betartására, valamint a környezeti károk, illetve terhek rendezésére a gazdálkodó szervezetet az illetékes hatóság határozatban kötelezheti. Az illetékes hatóság pedig leggyakrabban a környezetvédelmi felügyelőség.

A végelszámoló a végelszámolás során az adott helyzetben általában elvárható gondossággal köteles eljárni. A kötelezettségeinek megszegésével okozott kárért a polgári jogi felelősség általános szabályai szerint felel. Itt a Ptk. általában elvárhatósági alapelve és a kártérítési szabályoknak a konkretizálása történik. A szabály egyértelmű, hiszen a társasági törvény mögöttes joganyaga a Polgári Törvénykönyv. (Gt. t. 9. § (2) bekezdés alapján)

A végelszámolás kezdetét követő egy év elteltével a végelszámolónak tájékoztatót kell készítenie, melyben be kell mutatnia a végelszámolás alatt álló gazdálkodó szervezet helyzetét, annak indokolását, hogy az eljárás befejezésére miért nem kerül sor, továbbá tájékoztatást kell adni az eljárás befejezésének várható időpontjáról. A tájékoztatót a végelszámoló megküldi a cégbíróságnak, a jogutód nélkül megszűnést kimondó szervnek, illetve a gazdálkodó szervezet hitelezőinek. A tájékoztatóra nézve a jogszabály külön formai követelményt az említett tartalmi igényeken túl nem tartalmaz. Ezen rendelkezésből kitűnik, hogy a gazdálkodó szervezetek végelszámolási eljárásának több éven keresztül történő elhúzódásával maga a jogalkotó is számított. Ez természetes is, hiszen amennyiben polgári peres eljárás van folyamatban, vagy a gazdálkodó szervezet a vagyontárgyait csak nagy nehézségek árán, és hosszú idő alatt tudja csak értékesíteni végelszámolója útján, abban az esetben az eljárás akár több évig is eltarthat. Jogi érdek, hogy a cégbíróság – legalább éves bontásban – tudomással bírjon arról, hogy a társaság végelszámolási eljárásának befejezése ténylegesen milyen okok miatt húzódik el annyira, hogy egy éven túli időpontra várható csak a befejezése.

A gazdálkodó szervezetnél munkaviszonyban álló munkavállaló munkaviszonyával, illetve szövetkezeti tagság esetén a munkaviszony jellegű jogviszonyával kapcsolatos jogok gyakorlására törvényi előírás szerint végelszámolás kezdő időpontjától – a jogszabályok, a kollektív szerződés és a belső szabályzatok és a munkaszerződések keretei között – a végelszámoló gyakorolja a munkáltatói jogokat, és teljesíti a kötelezettségeket. Azon társa-

ságok életében ez nem okoz jelentősebb változást, ahol a korábbi vezető tisztségviselő lett a legfőbb döntéshozó szerv által végelszámolónak kijelölve, amennyiben ezen megbízatását természetesen elfogadta.

A végelszámoló a végelszámolás befejezésekor – a számvitelről szóló törvény szerinti üzleti évről, vagy évekről külön-külön – beszámolót, az utolsó üzleti évről készült beszámolóban kimutatott eredmény felosztása után végelszámolási zárómérleget, vagy záró egyszerűsített mérleget, zárójelentést és vagyonfelosztási javaslatot készít, valamint intézkedik a gazdálkodó szervezet iratanyagának elhelyezéséről. A végelszámolási zárómérleg alapján az adóhatósággal el kell számolni, határidőn belül a társasági adót és az egyéb adókat be kell fizetni, a záró adóbevallásokat el kell készíteni. A végelszámoló a beszámolót, a végelszámolási zárómérleget (záró egyszerűsített mérleget) és a záró adóbevallást a végelszámolási zárómérleg elkészítésének napját követő 30 napon belül az adóhatóságnak köteles megküldeni. Az adóhivatallal történő elszámolás az utolsó lépését jelentheti a végelszámolási eljárásnak.

A végelszámoló a zárómérleget, záró egyszerűsített mérleget, a zárójelentést és a vagyonfelosztási javaslatot a jogutód nélküli megszűnést kimondó határozatot meghozó testületnek vagy szervezetnek jóváhagyásra bemutatja, majd az eljárás befejezését az említett iratokkal együtt a cégbíróságnak bejelenti, amely elrendeli a gazdálkodó szervezet törlését a cégjegyzékből. Ha a gazdálkodó szervezetnél felügyelő-bizottság vagy könyvvizsgáló működik, a zárómérleget ezek jelentésével együtt kell előterjeszteni. A gazdálkodó szervezetnek a jogutód nélküli megszűnést kimondó határozatot meghozó testülete a zárómérleg jóváhagyásával egyidejűleg határoz a végelszámoló, illetve az igazgató, az ügyvezető, az igazgatóság, a felügyelő-bizottság tagjai és a könyvvizsgáló felmentéséről.

A második lépcsőben tehát ezen iratoknak a cégbíróság felé történő beküldése nélkülözhetetlen. Ezt követően kerülhet sor a társaság pénzügyi számlájának a megszüntetésére is. Fontos rendelkezés, hogy a jogutód nélküli megszűnést kimondó határozatot meghozó szervezet a végelszámolás ideje alatt bármikor a végelszámolás megszüntetéséről és a működés továbbfolytatásáról – az utolsó érdemi döntés meghozataláig – határozhat. A végelszámolás igazolt költségeit a gazdálkodó szervezet viseli. A végelszámolót tevékenységéért díjazás illeti meg. Ha a végelszámoló nem a gazdálkodó szervezet alkalmazottja vagy vezető tisztségviselője, díjának mértéke a gazdálkodó szervezet éves beszámolója szerinti eszközök könyvszerinti értékének 1,5 százaléka. A cégbíróság a végelszámoló kérelmére ettől – indokolt esetben – eltérhet.

Irodalomjegyzék

a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. IV. tv.

a gazdasági társaságokról szóló 1997. CXLIV. tv.

a cégeljárásról szóló 1997. CXLV. tv.

a csődeljárásról, felszámolási eljárásról és a végelszámolásról szóló 1991. XLIX. tv.

106/1995. (IX. 8.) Korm. rendelet

BH. 1995. 308.

BH. 1998. 356

BH. 2001. 137.

BH. 2002. 325